

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

8 juin 2021

PROPOSITION DE RÉOLUTION

concernant l'affaire Paul Rusesabagina

AMENDEMENTS

Voir:

Doc 55 **1842/ (2020/2021):**

001: Proposition de résolution de Mme Van Hoof.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

8 juni 2021

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

betreffende de zaak van Paul Rusesabagina

AMENDEMENTEN

Zie:

Doc 55 **1842/ (2020/2021):**

001: Voorstel van resolutie van mevrouw Van Hoof.

04780

N° 1 DE MME JADIN ET CONSORTS

Considérant F

Remplacer ce considérant par ce qui suit:

“F. considérant que M. Paul Rusesabagina est un citoyen belge et possède selon les autorités du Rwanda également la nationalité de ce pays;”

Katrin JADIN (MR)
Els VAN HOOFF (CD&V)
Samuel COGOLATI (Ecolo)
Marianne VERHAERT (Open Vld)
Vicky REYNAERT (Vooruit)
Wouter DE VRIENDT (Groen)

Nr. 1 VAN MEVROUW JADIN c.s.

Considerans F

Deze considerans vervangen als volgt:

“F. overwegende dat de heer Paul Rusesabagina een Belgisch staatsburger is die volgens de Rwandese autoriteiten ook de nationaliteit van dat land bezit;”

N° 2 DE MME JADIN ET CONSORTS

Considérant G

Remplacer ce considérant par ce qui suit:

“G. considérant que pendant le génocide en 1994, M. Paul Rusesabagina était directeur de l’hôtel des Mille Collines à Kigali où il aurait offert abri et protection à 1 286 Tutsis et Hutus modérés qui fuyaient les massacres;”

Katrin JADIN (MR)
Els VAN HOOFF (CD&V)
Samuel COGOLATI (Ecolo)
Marianne VERHAERT (Open Vld)
Vicky REYNAERT (Vooruit)
Wouter DE VRIENDT (Groen)

Nr. 2 VAN MEVROUW JADIN c.s.

Considerans G

Deze considerans vervangen als volgt:

“G. overwegende dat de heer Rusesabagina tijdens de genocide in 1994 directeur was van het hotel des Mille Collines in Kigali, waar hij onderdak en bescherming zou geboden hebben aan 1 268 Tutsi's en gematigde Hutu's, die op de vlucht waren voor moordpartijen;”

N° 3 DE MME JADIN ET CONSORTS

Considérant I

Remplacer ce considérant par ce qui suit:

“I. considérant que, le 27 août 2020, M. Paul Rusesabagina a été transféré de Dubaï à Kigali dans des circonstances incertaines et n’est réapparu que le 31 août 2020 au siège du Bureau d’enquêtes rwandais;”

JUSTIFICATION

De son propre aveu, M. Paul Rusesabagina n’a pas été transféré de force de Dubaï à Kigali; il a été trompé sur la destination et est monté volontairement à bord de l’avion.

Katrin JADIN (MR)
Els VAN HOOFF (CD&V)
Samuel COGOLATI (Ecolo)
Marianne VERHAERT (Open Vld)
Vicky REYNAERT (Vooruit)
Wouter DE VRIENDT (Groen)

Nr. 3 VAN MEVROUW JADIN c.s.

Considerans I

Deze considerans vervangen als volgt:

“I. overwegende dat de heer Paul Rusesabagina op 27 augustus 2020 in onzekere omstandigheden van Dubai naar Kigali is overgebracht en pas op 31 augustus 2020 opnieuw is verschenen op het hoofdkwartier van het Rwandese onderzoeksbureau (RIB);”

VERANTWOORDING

De heer Paul Rusesabagina heeft zelf erkend dat hij niet onder dwang van Dubai naar Kigali is overgebracht; hij werd misleid omtrent de bestemming en is vrijwillig in het vliegtuig gestapt.

N° 4 DE MME JADIN ET CONSORTS

Considérant K

Remplacer ce considérant par ce qui suit:

“K. considérant que M. Rusesabagina n’a pas été en mesure de préparer correctement sa défense au vu, notamment, du temps qui lui a été imparti et du fait que la confidentialité des documents échangés avec ses avocats n’a pas été respectée et que sa défense ne dispose pas encore à ce jour d’un accès illimité pour le représenter;”

JUSTIFICATION

M. Paul Rusesabagina a pu choisir ses avocats. La procédure rwandaise impose des conditions concernant les plaidoiries et refuse les plaidoiries des avocats non inscrits au barreau de Kigali.

Communiqué de presse de la ministre des Affaires étrangères, Sophie Wilmès, le 26 avril 2021:

“La vice-première ministre a rappelé que la Belgique attendait que son concitoyen bénéficie d’un procès juste, équitable et transparent. Elle a exprimé ses inquiétudes quant au fait que M. Rusesabagina n’ait manifestement pas été en mesure de préparer correctement sa défense au vu, notamment, du temps qui lui a été imparti et du fait que la confidentialité des documents échangés avec ses avocats n’ait pas été respectée. Sophie Wilmès a aussi répété la demande de la Belgique de donner la possibilité à M. Rusesabagina de rencontrer son avocat belge dans le cadre des procédures en cours actuellement dans notre pays, ce qui n’est toujours pas possible en ce moment.”.

Katrin JADIN (MR)
Els VAN HOOFF (CD&V)
Samuel COGOLATI (Ecolo)
Marianne VERHAERT (Open Vld)
Vicky REYNAERT (Vooruit)
Wouter DE VRIENDT (Groen)

Nr. 4 VAN MEVROUW JADIN c.s.

Considerans K

Deze considerans vervangen als volgt:

“K. overwegende dat de heer Rusesabagina zijn verdediging niet naar behoren heeft kunnen voorbereiden, gezien de beperkte tijd die hij daarvoor kreeg en het feit dat de vertrouwelijkheid van de documenten die uitgewisseld zijn met zijn advocaten, niet geëerbiedigd is, en dat zijn verdediging vandaag nog altijd geen onbeperkte toegang heeft om hem te vertegenwoordigen;”

VERANTWOORDING

De heer Paul Rusesabagina heeft zijn advocaten kunnen kiezen. De Rwandese rechtspleging legt in verband met de pleidooien voorwaarden op en staat geen pleidooien toe van advocaten die niet bij de balie van Kigali zijn ingeschreven.

Persbericht minister van Buitenlandse Zaken, Sophie Wilmès, 26 april 2021:

“De vicepremier herinnerde eraan dat België voor zijn burgers een eerlijk, rechtvaardig en transparant proces verwacht. Ze uitte haar bezorgdheid over het feit dat dhr Rusesabagina zijn verdediging duidelijk niet naar behoren heeft kunnen voorbereiden, gezien de beperkte tijd die hij daarvoor kreeg en het feit dat de vertrouwelijkheid van de documenten die uitgewisseld zijn met zijn advocaten, niet geëerbiedigd is. Vicepremier Wilmès herhaalde ook het Belgische verzoek om de heer Rusesabagina in het kader van de procedure in België zijn Belgische advocaat te laten ontmoeten, wat nog niet is gebeurd.”.

N° 5 DE MME JADIN ET CONSORTS

Demande 1

Remplacer cette demande par ce qui suit:

“1. dans le respect de la séparation des pouvoirs, de prendre connaissance de l’enquête judiciaire menée sur la disparition et l’extradition de Paul Rusesabagina lorsque cette enquête aura été achevée; de dénoncer sa détention au secret initiale et les garanties insuffisantes pour un procès équitable;”

JUSTIFICATION

En Belgique il y a la séparation des pouvoirs et le gouvernement doit attendre la fin de l’enquête du procureur pour en prendre connaissance. Le travail actuel est couvert par le secret de l’enquête. Demander à en prendre connaissance irait à l’encontre de la séparation des pouvoirs.

Katrin JADIN (MR)
Els VAN HOOFF (CD&V)
Samuel COGOLATI (Ecolo)
Marianne VERHAERT (Open Vld)
Vicky REYNAERT (Vooruit)
Wouter DE VRIENDT (Groen)

Nr. 5 VAN MEVROUW JADIN c.s.

Verzoek 1

Dit verzoek vervangen als volgt:

“1. met respect voor de scheiding der machten, kennis te nemen – na afloop – van het onderzoek van justitie naar de verdwijning en uitlevering van Paul Rusesabagina; voorts zijn aanvankelijke geheime vasthouding en de ontoereikende waarborgen voor een eerlijk proces aan te klagen en af te keuren;”

VERANTWOORDING

In België geldt de scheiding der machten, en de regering moet het einde van het onderzoek door de procureur afwachten om er kennis van te nemen. Het huidige werk valt onder het geheim van het onderzoek. Een verzoek om er kennis van te nemen, zou tegen de scheiding der machten indruisen.

N° 6 DE MME JADIN ET CONSORTS

Demande 3

Remplacer cette demande par ce qui suit:

“3. d’aborder dans le cadre du dialogue bilatéral avec le Rwanda le rapatriement éventuel de M. Rusesabagina sur le territoire belge, ainsi que son état de santé critique et la question des garanties minimales requises pour un procès équitable;”

Katrin JADIN (MR)
Els VAN HOOFF (CD&V)
Samuel COGOLATI (Ecolo)
Marianne VERHAERT (Open Vld)
Vicky REYNAERT (Vooruit)
Wouter DE VRIENDT (Groen)

Nr. 6 VAN MEVROUW JADIN c.s.

Verzoek 3

Dit verzoek vervangen als volgt:

“3. in de bilaterale dialoog met Rwanda de mogelijke repatriëring van de heer Rusesabagina naar Belgisch grondgebied ter sprake te brengen evenals de minimale waarborgen voor een eerlijk proces en zijn kritische medische conditie;”

N° 7 DE MME JADIN ET CONSORTS

Demande 5

Remplacer cette demande par ce qui suit:

“5. d’appeler et d’exhorter le Rwanda à mettre en œuvre les recommandations qui ont été formulées par le Conseil des droits de l’homme des Nations Unies en ce qui concerne les droits de l’homme, l’indépendance de la justice et les procès à motivation politique lors de l’examen périodique universel du pays qui a eu lieu à Genève le 25 janvier;”

Katrin JADIN (MR)
Els VAN HOOFF (CD&V)
Samuel COGOLATI (Ecolo)
Marianne VERHAERT (Open Vld)
Vicky REYNAERT (Vooruit)
Wouter DE VRIENDT (Groen)

Nr. 7 VAN MEVROUW JADIN c.s.

Verzoek 5

Dit verzoek vervangen als volgt:

“5. Rwanda op te roepen en aan te dringen om werk te maken van de aanbevelingen van de universele periodieke doorlichting van het land door de VN-Mensenrechtenraad van 25 januari in Genève op het vlak van mensenrechten, onafhankelijke rechtspraak en politiek gemotiveerde processen;”

N° 8 DE MME JADIN ET CONSORTS

Demande 6

Remplacer cette demande par ce qui suit:

“6. d’insister auprès des autorités rwandaises pour que des enquêtes crédibles et approfondies soient menées concernant les accusations d’exécutions extrajudiciaires, de disparitions forcées, de détention arbitraire, de tortures et de mauvais traitements et pour que les auteurs présumés soient poursuivis; d’associer à ces enquêtes des experts étrangers indépendants, notamment le rapporteur spécial des Nations Unies sur les exécutions extrajudiciaires, sommaires ou arbitraires;”

JUSTIFICATION

UPR working group on the UPR 18-29 January:

“Le Rwanda a maintes fois failli à sa responsabilité d’enquêter de manière crédible et efficace sur les allégations d’exécutions extrajudiciaires, de disparitions forcées, de détentions arbitraires, de tortures et de mauvais traitements, et de poursuivre les auteurs présumés de ces crimes.”

Katrin JADIN (MR)
Els VAN HOOFF (CD&V)
Samuel COGOLATI (Ecolo)
Marianne VERHAERT (Open Vld)
Vicky REYNAERT (Vooruit)
Wouter DE VRIENDT (Groen)

Nr. 8 VAN MEVROUW JADIN c.s.

Verzoek 6

Dit verzoek vervangen als volgt:

“6. er bij de Rwandese autoriteiten op aan te dringen om geloofwaardige en grondige onderzoeken te voeren naar beschuldigingen van buitengerechtelijke executies, gedwongen verdwijningen willekeurige detentie, foltering en mishandeling, en de vermeende daders te vervolgen; bij deze onderzoeken onafhankelijke buitenlandse deskundigen, waaronder de speciale rapporteur van de Verenigde Naties inzake buitengerechtelijke, standrechtelijke of willekeurige executies te betrekken;”

VERANTWOORDING

UPR working group on the UPR 18-29 January:

“Rwanda had consistently failed to conduct credible and effective investigations into allegations of extrajudicial executions, enforced disappearances, arbitrary detention, torture and ill-treatment and to prosecute alleged perpetrators.”

N° 9 DE MME JADIN ET CONSORTS

Demande 7

Remplacer cette demande par ce qui suit:

“7. d’insister auprès des autorités rwandaises pour qu’elles enquêtent sans tarder sur les allégations de torture dans les centres de détention militaires non officiels et qu’elles veillent à ce que personne ne soit condamné sur la base d’informations obtenues sous la torture ou la contrainte;”

JUSTIFICATION

UPR working group on the UPR 18-29 January:

“Les autorités rwandaises ont continué d’arrêter et de détenir des personnes dans des centres de détention militaires officiels, où des dizaines de détenus ont été torturés”.

Katrin JADIN (MR)
Els VAN HOOFF (CD&V)
Samuel COGOLATI (Ecolo)
Marianne VERHAERT (Open Vld)
Vicky REYNAERT (Vooruit)
Wouter DE VRIENDT (Groen)

Nr. 9 VAN MEVROUW JADIN C.S

Verzoek 7

Dit verzoek vervangen als volgt:

“7. er bij de Rwandese autoriteiten op aan te dringen de beschuldigingen van folteringen in onofficiële militaire detentiefaciliteiten onverwijld te onderzoeken en ervoor te zorgen dat niemand wordt veroordeeld op basis van informatie die onder foltering of dwang is verkregen;”

VERANTWOORDING

UPR working group on the UPR 18-29 January:

“Rwandan authorities had continued to arrest and detain people in unofficial military detention centres, where scores of detainees had been tortured”.

N° 10 DE MME JADIN ET CONSORTS

Demande 11

Supprimer cette demande.

Katrin JADIN (MR)
Els VAN HOOFF (CD&V)
Samuel COGOLATI (Ecolo)
Marianne VERHAERT (Open Vld)
Vicky REYNAERT (Vooruit)
Wouter DE VRIENDT (Groen)

Nr. 10 VAN MEVROUW JADIN c.s.

Verzoek 11

Dit verzoek weglaten.

N° 11 DE MME **JADIN ET CONSORTS**

Demande 12

Supprimer cette demande.

Katrin JADIN (MR)
Els VAN HOOFF (CD&V)
Samuel COGOLATI (Ecolo)
Marianne VERHAERT (Open Vld)
Vicky REYNAERT (Vooruit)
Wouter DE VRIENDT (Groen)

Nr. 11 VAN MEVROUW **JADIN c.s.**

Verzoek 12

Dit verzoek weglaten.

N° 12 DE MME VAN HOOF

Considérant H

Remplacer ce considérant par ce qui suit:

“H. considérant que M. Rusesabagina a créé le parti politique PDR-Ihumure en 2006 et qu’il a présidé jusqu’en mai 2019 le Mouvement rwandais pour le changement démocratique (MRCD) – une coalition comprenant notamment le PDR-Ihumure et le CNRD – et que le Front de libération nationale (FLN), la branche armée du CNRD, a revendiqué une série d’attaques armées en 2018;”

Nr. 12 VAN MEVROUW VAN HOOF

Considerans H

Deze considerans vervangen als volgt:

“H. overwegende dat de heer Rusesabagina in 2006 de politieke partij PDR-Ihumure heeft opgericht en voorzitter was van de Beweging voor democratische verandering (MRDC) tot mei 2019, een coalitie waarvan PDR-Ihumure deel uitmaakt samen met onder andere CNRD, waarvan het Nationaal Bevrijdingsfront (FLN), de gewapende vleugel van CNRD, in 2018 de verantwoordelijkheid heeft opgeëist voor een reeks gewapende aanvallen;”

Els VAN HOOF (CD&V)
 Samuel COGOLATI (Ecolo-Groen)
 Vicky REYNAERT (Vooruit)
 Marianne VERHAERT (Open Vld)
 Michel DE MAEGD (MR)

N° 13 DE M. BOUKILI

Considérant D/1 (*nouveau*)

Insérer un considérant D/1 rédigé comme suit:

“D/1. considérant que la colonisation du Rwanda par l’État belge entre 1916 et 1962 a laissé derrière elle un pays fortement marqué par des tensions ethniques et des oppositions politiques qui ont finalement débouché sur le génocide de 1994, dans lequel la Belgique a de nouveau joué un rôle néfaste;”

JUSTIFICATION

Nous estimons qu’il convient de reconnaître également, dans cette résolution au travers de laquelle la Belgique adresse des exigences à l’actuel gouvernement rwandais, les responsabilités de la Belgique dans sa situation actuelle.

En 2019, les députés européens Guy Verhofstadt (Open Vld), Hilde Vautmans (Open Vld) et Louis Michel (MR) ont déclaré, dans une tribune intitulée *“Ook België draagt een verantwoordelijkheid in het Rwandese drama”*, publiée par le Knack¹ et L’Echo², que la Belgique portait une part de responsabilité dans le drame rwandais et que c’est pour cette raison que le gouvernement belge a présenté ses excuses au peuple rwandais le 7 avril 2000 à Kigali. Selon eux, nier que la Belgique a également manqué à ses obligations serait injuste à l’égard du peuple rwandais, les Rwandais ne devant pas être les seuls à porter le poids de ce traumatisme. Dans son rapport final, la commission d’enquête parlementaire qui a examiné le génocide au Rwanda a constaté, en décembre 1997, que les autorités belges auraient dû agir différemment et se mobiliser davantage pour empêcher ce génocide.

Donner des leçons de démocratie et des leçons à propos de l’état de droit au gouvernement rwandais sans reconnaître son propre rôle dans sa situation ne permettra pas de convaincre ce gouvernement. En outre, si nous ne condamnons pas les violences monstrueuses auxquelles les États concernés et

¹ <https://www.knack.be/nieuws/wereld/ook-belgie-draagt-een-verantwoordelijkheid-in-het-rwandese-drama/article-opinion-1449351.html>.

² <https://www.lecho.be/economie-politique/international/afrique/charles-michel-admet-une-part-de-responsabilite-de-la-belgique-dans-le-genocide-rwandais/10115141.html>.

Nr. 13 VAN DE HEER BOUKILI

Considerans D/1 (*nieuw*)

Een considerans D/1 invoegen, luidende:

“D/1. overwegende dat de kolonisatie van Rwanda door de Belgische Staat tussen 1916 en 1962 een land achterliet dat sterk doordrongen was van etnische spanningen en politieke tegenstellingen die uiteindelijk uitmondde in de genocide van 1994, waarin België opnieuw een nefaste rol heeft gespeeld;”

VERANTWOORDING

Het is niet meer dan redelijk om in deze resolutie, waarin België eisen stelt aan de huidige Rwandese regering, ook de eigen verantwoordelijkheid van België voor de bestaande situatie te erkennen.

In 2019 schreven Europarlementsleden Guy Verhofstadt (Open Vld), Hilde Vautmans (Open Vld) en Louis Michel (MR) een opiniebijdrage in Knack¹ en L’Echo² getiteld *“Ook België draagt een verantwoordelijkheid in het Rwandese drama”*, waarin ze stellen: *“Ook ons land draagt een verantwoordelijkheid in het Rwandese drama. Daarom heeft de Belgische regering op 7 april 2000 in Kigali excuses aangeboden aan het Rwandese volk (...) Ontkennen dat ook België tekortschoten heeft, zou het Rwandese volk onrecht aandoen. De Rwandezen mogen dit trauma niet alleen dragen. Het is de parlementaire onderzoekscommissie naar de Rwanda-genocide die in december 1997 in haar eindrapport vaststelde dat de Belgische autoriteiten anders hadden moeten handelen en méér hadden moeten doen om de volkerenmoord te voorkomen.”*

Lessen in democratie en de rechtsstaat geven aan de regering van Rwanda zonder onze eigen rol in de situatie te erkennen, zal de betrokken regering niet overtuigen. Als we bovendien het catastrofale geweld niet veroordelen waaraan de betrokken staten en hun bevolking tot vandaag nog

¹ <https://www.knack.be/nieuws/wereld/ook-belgie-draagt-een-verantwoordelijkheid-in-het-rwandese-drama/article-opinion-1449351.html>.

² <https://www.lecho.be/economie-politique/international/afrique/charles-michel-admet-une-part-de-responsabilite-de-la-belgique-dans-le-genocide-rwandais/10115141.html>.

leurs populations sont encore confrontés aujourd'hui, cette résolution ne pourra jamais être rien de plus qu'un rappel à l'ordre paternaliste qui ne sera pas entendu.

Nabil BOUKILI (PVDA-PTB)

altijd bloot staan, kan deze resolutie nooit meer zijn dan een paternalistische terechtwijzing die in dovemansoren zal vallen.

N° 14 DE M. **BOUKILI**Considérant H/1 (*nouveau*)**Insérer un considérant H/1 rédigé comme suit:**

“H/1. considérant que le gouvernement rwandais de M. Kagame entend surtout assurer sa stabilité de manière autoritaire et que le conflit rwandais a été exporté dans l’Est de la République démocratique du Congo, en pleine violation du droit international, par l’armée rwandaise comme par les groupes armés de l’opposition, notamment par le FLN;”

Nabil BOUKILI (PVDA-PTB)

Nr. 14 VAN DE HEER **BOUKILI**Considerans H/1 (*nieuw*)**Een considerans H/1 invoegen, luidende:**

“H/1. overwegende dat de Rwandese regering onder Kagame, haar stabiliteit vooral wil handhaven op autoritaire wijze en dat het Rwandese conflict, volledig in strijd met het internationaal recht, naar Oost-Congo werd geëxporteerd door zowel het Rwandese leger als door de gewapende groepen van de oppositie, waaronder het FLN;”

N° 15 DE M. BOUKILI

Point II/1 (*nouveau*)**Insérer un point II/1 rédigé comme suit:**

“II/1. reconnaît la situation catastrophique des peuples et des gouvernements concernés de la région des Grands Lacs et appelle tous les belligérants à mettre fin aux violences et à rechercher l’unité par la voie de négociations et d’un débat démocratique;”

JUSTIFICATION (AMENDEMENTS N^{OS} 14 ET 15)

Nous devons également reconnaître la situation catastrophique des populations et des États de la région des Grands Lacs. Pour pouvoir garantir le respect de l’état de droit et de la démocratie, il est indispensable de favoriser l’unité et de trouver une solution pacifique globale pour les guerres et les conflits en cours dans tous les pays concernés.

Nabil BOUKILI (PVDA-PTB)

Nr. 15 VAN DE HEER BOUKILI

Punt II/1 (*nieuw*)**Een punt II/1 invoegen, luidende:**

“II/1. erkent de catastrofale situatie voor de getroffen volkeren en regeringen in de regio van de Grote Meren en roept alle actoren op om het geweld te beëindigen en te streven naar eenheid door middel van onderhandelingen en democratisch debat;”

VERANTWOORDING (AMENDEMENTEN Nrs.14 EN 15)

We moeten ook de catastrofale situatie erkennen waarin de bevolking en de staten in het gebied van de Grote Meren zich bevinden. Eenheid en een allesomvattende vreedzame oplossing voor de aan de gang zijnde oorlogen en conflicten in alle betrokken staten is onontbeerlijk om de naleving van de rechtsstaat en de democratie te kunnen garanderen.